

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської філології та світової літератури
імені професора Олега Мішукова**

**НАВЧАННЯ УЧНІВ ЛЦЕЇВ
АРГУМЕНТОВАНОГО ПИСЕМНОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ
НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу 09-251М групи
Спеціальності 014 Середня освіта
Спеціалізації 014.021 Англійська мова та
література
Освітньо-професійної програми «Середня
освіта (англійська мова та література)»
Федорук Меланія Михайлівна

Керівник: кандидатка педагогічних наук,
доцентка Зуброва Ольга Андріївна
Рецензент: кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри галузевого перекладу та
іноземних мов Херсонського національного
технічного університету
Колкунова Вікторія Володимирівна

Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади формування іншомовної комунікативної компетентності в письмі	7
письмо як вид мовленнєвої діяльності	7
психолінгвістичні засади формування іншомовної комунікативної компетентності в письмі	10
місце і роль писемного мовлення в системі навчання іноземної мови	15
РОЗДІЛ 2. Практичні аспекти навчання ліцеїстів аргументованого писемного висловлювання на уроках англійської мови	22
2.1. Система вправ з формування умінь аргументованого писемного висловлювання учнів старших класів	22
2.2. Методичні рекомендації з навчання аргументованого писемного висловлювання на уроках англійської мови в ліцеї	30
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	42

ВСТУП

У сучасній парадигмі освіти надзвичайно важливим є навчання учнів навичок аргументованого писемного висловлювання. Суспільство швидко змінюється, вимагаючи від громадян не лише засвоєння фактів, але й уміння аналізувати, критично мислити та чітко та переконливо висловлювати свої думки.

Навичка аргументованого висловлювання стає ключовою в усіх сферах життя – від академічного навчання до професійного розвитку. Уміння аргументувати свої погляди та ідеї є важливим кроком у становленні повноцінного громадянина сучасного світу. Сучасному педагогу особливо важливо надати учням можливість розвивати ці навички англійською мовою, яка є мовою міжнародного спілкування, і вміння аргументувати свою точку зору англійською набуває особливого значення в умовах глобалізації та інтернаціоналізації.

Більше того, навички аргументації важливі для успішного навчання старшокласників та їх майбутньої адаптації до вищої освіти, а також для подальшого професійного зростання. Актуальна ситуація на ринку праці потребує від фахівців не лише глибоких знань у своїй галузі, але й здатності чітко висловлювати свої ідеї та переконливо аргументувати свої рішення.

Даній темі присвячена низка робіт, які досліджують письмо як вид мовленнєвої діяльності (І. І. Антоненко, В. І. Бадер, Л. О. Голуюнича, Д. С. Громова, І. В. Загорулько, Т. В. Лазаренко, С. В. Литвин, В. П. Свиридюк та ін.) та аргументоване писемне мовлення (І. С. Заярна, Л. Л. Малик, М. Crowhurst, S. Kaur та ін.).

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що володіння навичками аргументованого письма є ключовою складовою загальної мовної компетентності, сприяє розвитку критичного мислення та аналітичних навичок. Крім того, ці навички необхідні для підготовки до

міжнародних іспитів, покращення комунікативних вмінь, а також для успішної адаптації до вищої освіти та співпраці з міжнародними партнерами. Слід зазначити, що незважаючи на високий рівень вивченості теоретичних аспектів даної проблеми, розробка системи вправ та методичних рекомендацій для навчання аргументованого письма на уроках англійської мови вимагає подальшої розробки з урахуванням сучасних вимог до освітнього процесу.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Тема й зміст роботи тісно пов'язані з темою науково-дослідної роботи кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова Херсонського державного університету «Вплив лінгвальних та екстралінгвальних чинників на формування фахівця з іноземних мов у сучасному мультикультурному просторі» (номер держреєстрації 0117U003763).

Мета роботи полягає у дослідженні особливостей навчання учнів ліцеїв аргументованого писемного висловлювання на уроках англійської мови.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати такі **завдання:**

озглянути письмо як вид мовленнєвої діяльності;
ослідити психолінгвістичні засади формування писемної іншомовної комунікативної компетентності;
изначити місце і роль писемного мовлення у системі навчання;
озробити систему вправ з формування умінь аргументованого писемного висловлювання учнів старших класів;
адати методичні рекомендації з навчання аргументованого писемного висловлювання на уроках англійської мови в ліцеї.

Об'єктом дослідження є процес навчання англійської мови учнів ліцеїв.

Предметом дослідження виступають особливості навчання учнів ліцеїв аргументованого англійськомовного писемного висловлювання.

У дослідженні використано різноманітні **методи**, які сприяли досягненню поставленої мети:

— аналітичний метод вивчення методичної, педагогічної та психологічної літератури з обраної тематики, щоб створити теоретичну основу та сформулювати фундаментальні положення;

— дефінітивний метод використовувався для формулювання основних понять у кваліфікаційній роботі;

— синтетичний метод застосовувався для об'єднання результатів, отриманих під час дослідження;

— метод моделювання зразків вправ і завдань для навчання в учнів ліцеїв аргументованого писемного висловлювання на уроках англійської мови.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у створенні та впровадженні у практику системи вправ, які спеціально адаптовані для навчання аргументованого письма на уроках англійської мови, а також в аналізі ефективності різних підходів та методів навчання аргументованого писемного мовлення та оцінки якості письмових робіт учнів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в перспективі використання результатів дослідження вчителями, навчальними закладами та освітніми організаціями запропонованої системи вправ і завдань для навчання учнів ліцеїв аргументованого писемного висловлювання на уроках англійської мови. Також можливе використання окремих положень роботи здобувачами освіти різних рівнів для написання курсових і кваліфікаційних робіт.

Апробація результатів дослідження. Результати проведеного дослідження обговорено на засіданнях кафедри англійської філології та

світової літератури імені професора Олега Мішукова. Також положення кваліфікаційної роботи надруковано в науковій статті «Метод проєктів як засіб розвитку вмінь аргументованого писемного висловлювання учнів старших класів» («Магістерські студії», 2023 р.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПИСЬМІ

Письмо як вид мовленнєвої діяльності

Довгий час навчанню письма надавали другорядного значення. Воно розглядалось лише як інструмент для навчання інших аспектів мовленнєвої діяльності, який допомагає краще засвоювати навчальний матеріал. Письмо також було одним із способів перевірки рівня майстерності школярів чи студентів у володінні навиками та вміннями. У сучасному світі ставлення до письма та до навчання писемного висловлення значно змінилося. Письмо як провідна мета навчання, тепер присутнє на всіх етапах вивчення іноземних мов.

Сучасні мовознавці виділяють два окремі поняття: «письмо» і «писемне мовлення». Незважаючи на те, що вони взаємозалежні, терміни розглядаються як окремі системи. Письмо утворюється з двох ступенів: утворення слів з букв (графіка та орфографія) та складання письмових повідомлень зі слів та словосполучень. Відповідно, писемне мовлення включає в себе постійні елементи, такі як навички написання (графічні) та дотримання правил правопису (орфографічні), оскільки створення мовленнєвих повідомлень неможливе без компонування слів з літер. [17, с. 16].

У сучасній методиці існують різні визначення та сприйняття терміну «письмо». Вітчизняні лінгвісти розглядають його як техніку використання графічної та орфографічної системи мови, що є знаковою системою для фіксації мовлення, і яка дозволяє передавати інформацію на відстані і зберігати її в часі. У своєму широкому використанні, писемне висловлення, згідно з тлумаченням науковців, представляє собою конкретний, активний і продуктивний вид мовленнєвої

діяльності, який включає в себе навички кодування інформації з використанням графічного каналу зв'язку [17, с. 18].

І.В. Загорулько пише: «письмо – один із чотирьох видів мовленнєвої діяльності, що формує комунікативну систему людини і забезпечує її різноманітне соціокультурне буття, до того ж воно, як самостійна мовленнєва діяльність, є найбільш важкою» [13, с. 73].

На думку О.В. Чеботнікова, «письмо є продуктивним видом мовленнєвої діяльності, що забезпечує вираження думки у графічній формі» [36, с. 49].

Г.С. Драпалюк та Н.І. Пиндик зазначають, що «письмо, як продуктивний вид мовленнєвої діяльності, ставить за мету висловлювати думки в письмовій формі. Сама природа письма є складною та багатоплановою. Письмо забезпечує графічну фіксацію мовлення, точніше – тексту мовлення. Процес такої фіксації називається написанням, а його результатами є писемний текст» [10, с. 47].

А.Н. Шапов у своєму методичному словнику термін «письмо» визначає як: 1) продуктивний вид мовленнєвої діяльності, що передбачає висловлення думок у вигляді графічних зображень; 2) письмове повідомлення, написаний текст, що передається у текстовій формі через повідомлення; 3) система знаків, яка фіксує мову за допомогою графічних символів для передачі інформації на відстань і збереження її в часі.

Натомість писемне мовлення дослідник трактує як форму мови, спрямовану на вираження думок у письмовій формі, використовуючи графічні знаки. Писемне мовлення містить в собі дві категорії мовленнєвої діяльності: продуктивну (писемне висловлювання) і рецептивну (читання).

Прихильники комунікативного підходу розглядають писемне мовлення як засіб навчання усного висловлювання, аудіювання та читання. Це пояснюється специфічними особливостями цього виду

мовленнєвої діяльності та обмеженим його застосуванням порівняно з вербальним мовленням, а також мінімізовано розвиток комунікативних умінь через написання листа другу, що живе за кордоном [29, с. 190].

А.І. Ляшкевич зазначає, що так само як і інші види мовленнєвої діяльності, письмо має відповідну структуру:

тап посереднього орієнтування (визначається ціль, окреслюється що і кому буде написано);

ланування діяльності (формується не тільки суть, а й планується форма мовлення);

еалізація процесу письма. В умовах писемного спілкування немає прямого одержувача та проміжного зворотного зв'язку. Той, хто пише, не може бачити миттєвої реакції читача. Жести, міміка та інші невербальні засоби спілкування у писемному мовленні не використовуються. Це підвищує вимоги до змісту писемного мовлення.

еревірка мовленнєвої діяльності (перевіряється форма і зміст написаного

Шкільна навчальна програма наголошує, що письмо є не лише метою, але й важливим інструментом для вивчення іноземної мови. Воно виконує значну початкову функцію, що зумовлює підтримку процесу аудіювання, говоріння та читання, дає можливість одночасно здійснювати індивідуальну продуктивну мовленнєву діяльність усіх учнів, є раціональним засобом контролю знань, учить самоконтролю та самоперевірки [34, с. 336]. Отже, серед досліджень безперечним є той факт, що розвиток умінь техніки письма вимагає уваги і систематичної роботи на тому ж рівні, що й інші аспекти мовної діяльності.

Наприклад, взаємозв'язок між технікою письма і читання можна пояснити тим, що вони базуються на одній графічній системі мови, тому розвиток техніки письма має йти паралельно з розвитком умінь читання.

Проте на відміну від читання, під час письма графемно-фонемні відповідності мають інший напрям: від звуків до букв [5, с. 24].

Навички написання окремих літер і буквосполучень у писемному мовленні можна назвати каліграфічними навичками. Під час навчання техніки письма значимим елементом є приділяти особливу увагу якості та дотриманню норм написання літер.

На кожному етапі навчання письма важливо дотримуватися послідовності, переходячи від простих завдань до більш складних. Початковий етап шкільного навчання не має за мету формувати писемне мовлення, але на середньому етапі вже активно використовується письмо як самостійна мовленнєва діяльність. Довгий і неоднозначний процес навчання письма визначається тим, наскільки добре сформовані основні навички письма. Успішне завершення останнього етапу великою мірою залежить від якості підготовки на попередніх етапах.

Отже, слідом за О.В. Чеботніковим ми трактуємо письмо як продуктивний вид мовленнєвої діяльності, що забезпечує вираження думки у графічній формі. Письмо складається з наступних етапів: визначається мета, окреслюється що і кому буде написано; планується зміст і форма мовлення; здійснюється контроль. Освоєння навичок письма є суттєвим, як і інші види мовленнєвої діяльності, тому так само вимагає уваги і систематичної роботи. На початковому етапі навчання не робиться акцент на формуванні писемного мовлення у якості мети навчання. Письмо як самостійний вид мовленнєвої діяльності впроваджується на більш пізньому етапі навчання. Важливо зазначити, що процес навчання письма є довгим і вимагає зусиль.

сихолінгвістичні засади формування іншомовної комунікативної компетентності в письмі

Розвиток української держави, її інтеграція в європейське та світове співтовариство, а також ера високотехнологічного інформаційного суспільства потребують нових підходів до мовної освіти, включаючи перегляд її змісту, методів та організації. Створення інноваційних і результативних моделей викладання мови має бути спрямоване на формування особистості, що має здатність до самостійного навчання та розвитку, швидко усвідомлює й обробляє нову інформацію, вміє використовувати отримані знання та вміння для креативного вирішення завдань, а також легко орієнтується в різних мовленнєвих ситуаціях. На думку В.І. Бадер, усе це потребує всебічного використання як усних, так і письмових засобів з метою комунікації в різних соціально-побутових ситуаціях, проявляти активність у процесі спілкування, вільно використовуючи вербальні й невербальні форми мовлення [5].

О.Б. Бігич зазначає, що іншомовна комунікативна компетентність – «це здатність вирішувати засобами іноземної мови актуальні для учнів задачі спілкування у побутовому, начальному, виробничому та культурному житті; це здатність учня користуватися фактами мови та мовлення для реалізації цілей спілкування» [6, с. 20].

Іншомовна комунікативна компетентність – «це поєднання мовної, мовленнєвої, навчальної й стратегічної компетентностей, а також культурних й соціальних компетентностей в контексті мови» [10, с. 8].

Зокрема, мовна компетентність як складова іншомовної комунікативної компетентності передбачає розвиток умінь у таких областях, як техніка письма, техніка читання, граматична компетентність, фонетична компетентність і лексична компетентність. Всі ці компоненти іншомовної комунікативної компетентності взаємодіють і взаємопов'язані, особливо з компетентністю у техніці письма.

Розвиток умінь письма в іноземній мові здійснюється через використання компетентнісного підходу, який враховує взаємозв'язок цього аспекту з іншими мовними компетентностями. Це сприяє узгодженню проблеми письма з іншими аспектами іншомовної комунікативної компетентності, що є ключовою метою викладання іноземних мов в загальноосвітніх навчальних закладах. [25, с. 13]

Письмо – це складний процес, який включає кілька компонентів, основним з яких є лінгвістичний, де інформація передається через графічні знаки, такі як букви і слова. Воно також має психологічний аспект, оскільки ця форма мовленнєвої активності має тісні зв'язки з психічними процесами людини, такими як мислення, пам'ять і концентрація.

О.В. Вашуленко вважає, що «компетентність у техніці письма – це спроможність особи до конкретного каліграфічного та орфографічного оформлення писемного висловлювання, основою якої є непроста та динамічна взаємодія відповідних умінь, навичок, знань, досвіду та мовної усвідомленості» [7, с. 19].

З даного тлумачення можна зрозуміти, що компетентність у техніці письма, яка поєднує в собі навички графічного та орфографічного характеру, знання про правильне написання літер іноземною мовою та основні правила орфографії, а також розуміння особливостей письма іноземною мовою.

Навички графічного письма включають в себе вміння правильно відтворювати літери та з'єднувати їх для формування слів. [25, с. 258].

Орфографічні навички («orthos» від грец. означає «прямий, правильний», а «grapho» – «пишу») – це вміння правильно писати слова відповідно до правил застосування письмових знаків у кожному окремому слові. [25, с. 258].

Головною метою вивчення техніки письма є розвиток в учнів навичок графічного, каліграфічного та орфографічного характеру. У

процесі набуття цих навичок учні зіштовхуються з труднощами, пов'язаними з освоєнням властивостей звуко-буквених відповідностей у мові, яка вивчається [25, с. 194].

Різниця між писемним мовленням та іншими видами мовленнєвої діяльності полягає не тільки в своїй специфіці, але також в рівні його використання в повсякденному житті. Застосування писемного мовлення менш поширене порівняно з усним мовленням [18, с. 55].

Один з аспектів психологічного змісту навчання письма визначається як формування графічних та орфографічних навичок та вмінь їх ефективного використання при виконанні письмових завдань.

Згідно з Л.О. Максименко, «письмо є однією з найбільш складних і осмислених форм мовленнєвої діяльності, і в психології воно вважається за процес, що потребує значних когнітивних зусиль. Письмове кодування інформації будь-якою мовою є важливою і досить складною діяльністю» [22].

Першою спеціальною операцією, яка входить у процес письма, є аналіз звукового складу слова, яке має бути написане. Потрібно виокремити послідовність звуків зі звукового потоку, спочатку визначаючи ті, що утворюють початок слова, а потім наступні. Слова, які формуються з ряду відкритих складів, ця послідовність виділення звуків зазвичай відбувається досить легко. Проте, у словах, що складаються із закритих складів і мають спільні приголосні, а також у словах із ненаголошеними голосними, виокремлення потрібної послідовності звуків може бути більш складним завданням. Отже, одиницею письма є не позначення звука чи букви, а позначення сполучення послідовних звуків, з яких утворюється склад і комплекс складів, утворюючи ціле слово [21].

Спостереження психологів підтверджують, що саме дотримання правильної послідовності звуків при запису слова є однією з найбільших труднощів на початковому етапі навчання письма. Дитина, яка здатна

добре виділяти звуки з мовного потоку і легко запам'ятовувати форми окремих літер, може все ж відчувати складнощі протягом тривалого періоду, коли має аналізувати та зберігати правильний порядок звуків і, отже, букв у слові.

За висновками психологів, наступним етапом є уточнення звуків, коли почуті звуки перетворюються на чіткі, узагальненні мовленнєві звуки-фонемі [9]. Практика доводить, що на ранніх етапах вивчення письма ці процеси (аналіз звуків, виділення окремих звучань та перетворення звукових варіантів у чіткі фонемі) повністю усвідомлюються, а на пізніших етапах стають автоматизованими.

Вагомою складовою вдалого письма є правильна вимова. Кожний етап процесу письма, особливо для осіб, які ще не мають повної автоматизації навичок письма, потребує уточнення звукового складу слова, який відбувається шляхом вимовляння записуваного слова. Під час спостереження за раннім етапом навчання грамоти, було зафіксовано що учень ніколи не пише мовчки, і завжди вимовляє кожне слово, яке він записує. Значення промовляння на ранньому етапі навчання є очевидним, і завданням вчителя є створити такий навчальний процес, який дозволить плавно замінити промовляння внутрішнім аналізом слова. Важливо допомогти учням поступово залишити промовляння, яке на початкових етапах навчання є необхідним, але на більш пізніх етапах може перешкоджати розвитку навичок швидкого та безпомилкового письма [21].

Отже, писемне мовлення є складною формою діяльності, в якій інформація кодується у вигляді графічних знаків, містить в собі лінгвістичний компонент, що складається з графічної та орфографічної системи англійської мови. Психологічний аспект навчання писемного мовлення з'єднує вміння та навички кодування інформації. Аналіз звукового складу слова, виокремлення звуків та їх трансформація у графічні символи є складовими операціями процесу письма.

1.3. Місце і роль писемного мовлення в системі навчання іноземної мови

Вивчення іноземних мов у закладах загальної середньої освіти є необхідною складовою освітнього процесу. Володіння іноземною мовою передбачає відмінне опанування чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності: слухання, усне спілкування, читання і письмо, які взаємопов'язані та часто взаємодіють між собою. Чимала кількість видів комунікації вимагають від учасників чергового виконання ролі мовця і слухача. Крім того, існують види мовленнєвої діяльності, які включають в себе сприймання та створення текстів, наприклад, різноманітні типи перекладу, створення конспектів на слух тощо, а також репродуктивні – вербальне відтворення чи записування по пам'яті сприйнятого тексту [с. 54]. Навчання цих видів мовленнєвої діяльності проводиться на всіх етапах навчання: початковому, середньому, просунутому та завершальному.

У сучасній освітній парадигмі, де акцент зроблений на практичному володінні іноземною мовою, важливо відзначити велике значення письма або писемного мовлення. Володіння писемне мовлення дозволяє використовувати іноземну мову в реальних ситуаціях, навіть коли особа перебуває поза мовним середовищем, взаємодіючи з носіями мови завдяки сучасним засобам комунікації, таким як Інтернет, електронна пошта, SMS тощо. Можливість писати особисті і офіційні листи, заповнювати анкети та документи, стимулює студентів активно вдосконалювати своє вміння в писемній комунікації іноземною мовою.

Сучасна програма з вивчення іноземної мови визначає місце та функції письма в системі навчання іноземної мови, і додає його в основні завдання навчання писемного мовлення. Значення письма змінюється на різних етапах навчання. На першому етапі, основна мета –

оволодіння технікою письма. На другому етапі основний акцент робиться на навчанні правопису, оскільки збільшується обсяг нового мовного матеріалу. Водночас, писемне мовлення розвивається як засіб сприяння формуванню навичок усного мовлення. На старшому етапі раніше вивчені навички письма вдосконалюються разом із підвищенням рівня мовленнєвої компетентності. Також на цьому етапі проводиться робота над правописом нового мовного матеріалу.

Коли ми розглядаємо письмо як самостійну форму діяльності, то маємо на увазі писемне мовлення. У методиках викладання іноземних мов в Україні використовують терміни «навчальне писемне мовлення» і «комунікативне писемне мовлення».

Під поняттям навчального писемного мовлення розуміється виконання вправ, які передбачають використання мови та умовно-мовленнєвих навичок у письмовій формі. [18, с. 57], які мають за мету розвиток лексико-граматичних навичок і мовних вмінь. Навчальне писемне мовлення сприяє виробленню правильної орфографії та пунктуації, покращує розуміння граматичних правил та розмовних виразів, допомагає розширити активний словниковий запас і слугує фундаментом для комунікативного писемного мовлення. Під комунікативним писемним мовленням ми розумієм «експресивний вид мовної діяльності, націлений на створення мовного повідомлення в письмовій формі» [18, с. 57].

Розвиток комунікативного писемного мовлення відбувається через використання навчального писемного мовлення, яке базується на навичках техніки письма, а також на вже сформованих графічних та орфографічних вміннях. Головною метою вивчення цього виду письма є розвиток умінь створення різних типів письмових повідомлень, які можуть бути використані в навчальних та професійних сферах.

Т. Хедж виокремлює такі види експресивного писемного мовлення відповідно до його призначення і сфери застосування:

- академічне писемне мовлення – писемне мовлення, яке застосовують в академічних цілях, наприклад, конспекти, лекції і замітки, рецензії та огляди, есе тощо;
- ділове писемне мовлення – писемне мовлення, що призначене для використання в професійних контекстах, таких як офіційні листи, оголошення, ділові записки, статті тощо;
- писемне мовлення соціальної спрямованості – використовується для підтримки соціально важливого спілкування наприклад, записки, приватні листи, електронні повідомлення тощо;
- писемне мовлення особистої спрямованості – писемне мовлення, яке використовують для забезпечення комунікації в особистих сферах, наприклад, записи адрес, рецепти тощо;
- творче писемне мовлення – писемне мовлення, яке слугує для виразного висловлення авторських почуттів і емоцій, є формою експресивного писемного вираження, наприклад, вірші, розповіді тощо [39].

В даному випадку, основна мета навчання писемного мовлення полягає в тому, щоб навчити студентів писати тексти, які може створити будь-яка освічена людина на своїй рідній мові [36], наприклад: написання листів, включаючи як ділові, так і приватні; анкетування; написання автобіографії; заяв, звітів та резюме; написання рецензій на фільм чи книгу; написання рефератів, статей, доповідей, творів, листівок, нотатків, записок, списків і конспектів тощо.

У подібних текстах увага особливо приділяється контенту і структурній організації. Очевидно, що процес навчання написання різних видів текстів, таких як різні типи листів, записки, детальні описи з використанням візуальних засобів, розпочинається на початковому етапі і поступово розвивається, включаючи розширення тематики, збільшення обсягу текстів і ускладнення необхідних навичок протягом навчання, включаючи навчання у вищих навчальних закладах.

Інші види текстів, такі як твори/есе, доповіді, реферати, анотації та тези, через їх вищу складність і специфіку, можуть стати об'єктом вивчення лише на більш пізньому етапі навчання, коли вже набуто значного мовного досвіду та сформовано лінгвістичну складову комунікативної компетенції. На цьому етапі робота повинна бути спрямована на подальший розвиток прагматичної і соціолінгвістичної компонентів мовленнєвої компетенції. Методистами рекомендується розпочати роботу над цими видами текстів на етапі профільно-орієнтованого навчання, яке вже пов'язане з обраною спеціальністю та майбутньою професійною діяльністю. Це сприяє розвитку іншомовної професійно-орієнтованої комунікативної компетенції, оскільки студенти набувають практичних навичок у написанні текстів, які будуть корисні в їх майбутній професійній діяльності.

Отже, писемне мовлення – це не просто перенесення мови у вигляд графічних символів, але також і незалежний процес з власними правилами граматики і структури тексту. Цей процес веде до створення тексту, що має свою власну цінність та привертає увагу читача. В рамках комунікативного підходу писемне мовлення розглядається як соціальна дія, яка спрямована на взаємодію та спілкування з іншими.

Згідно з думкою І.С. Заярної, аргументоване писемне мовлення – «продуктивний вид мовленнєвої діяльності, націлений на вираження своїх думок з метою доведення (спростування) істинності чи хибності якогось положення у вигляді письмового повідомлення» [14, с. 82].

Т.В. Лазаренко зазначає, що «аргументована писемне мовлення – це письмове міркування, під яким розуміється вид творчої роботи, який сприяє розвитку у студентів логічного і критичного мислення, вміння довести справедливість, істинність власного судження або спростувати точку зору опонента» [18, с. 59].

У цьому контексті автор тексту, пишучи, ставить перед собою завдання вплинути на читача, переконливо обґрунтовуючи свою точку

зору. Під час навчання студентів писемного мовлення в іноземній мові акцентується увага на формуванні їх критичного мислення. Це означає, що процес навчання письма досліджується як розумовий процес, що складається з елементів аналізу та критичного мислення.

Введення критичного мислення в процес навчання студентів іноземної мови сприяє покращенню їх когнітивних здібностей, розширює комунікативні навички, розвиває письмову компетенцію і підвищує мотивацію до навчання. Використання навичок критичного мислення в писемному мовленні означає дослідження різних точок зору, критичну оцінку власної позиції і здатність представляти свої висновки в чіткій і аргументованій формі, що дозволяє переконати читачів [4, с. 6].

Під критичним письмом ми не розуміємо розкриття теми в негативній ключі. Автор повинен мати глибокі знання з питань, пов'язаних з темою, та переконливо аргументувати свої думки. Читаючи, він може побачити різноманітні підходи до однієї і тієї ж проблеми [4, с. 15].

Аргументоване писемне висловлювання представляє собою продукт розумової діяльності, у вигляді завершеного тексту, що містить в собі як понятійні, так і емоційні аспекти, і будується належно до норм писемного мовлення та за принципами логіки. Воно розглядає певну проблему з різних точок зору з метою переконати опонента в обґрунтованості власної позиції [40, с. 152].

Аргументоване писемне мовлення на початковому етапі навчання відсутнє, на другому етапі воно має обмежене значення і використовується переважно як інструмент, а не як головна мета навчання. Лише на старшому етапі навчання воно стає одним із ключових видів діяльності.

Сучасна методика навчання іноземної мови також надає велику увагу вторинним текстам, які створюються на основі інших, первинних або вихідних текстів. Вважається, що в певній мірі цей інтерес був

викликаний напрямом лінгвістики, яка в останні десять років інтенсивно вивчає вторинні тексти [24, с. 58], і вже встановила певні правила щодо структури та використання таких текстів і їх функціонування.

Слід відзначити, що переклад на рідну мову, яким би не був підхід до нього на різних етапах розвитку методики навчання, можна також розглядати як вторинний текст.

Ми вказуємо на письмовий навчальний переклад не випадково, хоча багато методистів і практикуючих викладачів відносяться до нього критично. Зрозуміло, що важливо активно слухати і читати іноземною мовою, оскільки це сприяє швидшому переходу до безпосереднього розуміння прочитаного чи почутого тексту без посередництва рідної мови. Навички слухання, письма і читання повинні взаємодіяти та розвиватися паралельно, по мірі формування механізму перекодування. Проте переклад, в якості додаткового виду мовної активності, також важливий. Він сприяє встановленню міжмовних відповідностей і поліпшує механізми перекодування. Крім того, переклад на рідну мову демонструє різницю у способах сприймання та опису дійсності в різних мовах.

Підсумовуючи всі вищезазначені аспекти, можна зробити висновок, що роль і значення письма та писемного мовлення під час навчання іноземної мови залежать від конкретних цілей навчання. Навчання письма передбачає опанування графічними навичками, орфографією, словотвором, пунктуацією та використанням мовних конструкцій для вираження ідей в письмовій формі.

Отже, навчання іншомовного письма повинно бути комплексним і враховувати орфографічні, граматичні, стилістичні та лексичні норми іноземної мови. Крім того, воно сприяє розвитку загальної і комунікативної компетенції, включаючи лінгвістичну, соціокультурну і прагматичну складові. Навчання писемного мовлення включає в себе набуття необхідних знань, мовних навичок і комунікативних вмінь, які

дозволяють створювати письмові тексти для спілкування, як в професійній, так і в повсякденній сфері життя [2]. Основна мета навчання іноземного продуктивного писемного мовлення полягає в розвитку трьох ключових компетенцій: 1) лінгвістичної (включає в себе знання мови та правила її використання в іншомовній комунікації), 2) комунікативної (в іншомовному писемному спілкуванні передбачає здатність розуміти і створювати іншомовні письмові висловлювання відповідно до ситуації спілкування) і 3) лінгвокраїнознавчої (включає знання особливостей соціокультурного контексту країни, мова якої вивчається, і вміння взаємодіяти письмово в цьому контексті).

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ЛІЦЕЇСТІВ АРГУМЕНТОВАНОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Система вправ з формування умінь аргументованого писемного висловлення учнів-ліцеїстів

Актуальність та складність проблеми навчання творчого писемного мовлення на іноземній мові учнів ліцеїв виявляються вже на теоретичному рівні.

Важливість цієї проблеми обумовлена тим, що у «Навчальних програмах з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов для 10-11 класів» передбачено розвиток у старшокласників умінь складання нарису (есе) з метою аргументації або спростування певного твердження (рефлексивний твір з аргументацією).

Відповідно до теорії ця проблема пов'язана з високою складністю у формуванні навичок та вмінь писемного мовлення, особливо щодо видів аргументованого писемного мовлення, а саме творів, в яких виключно надаються коментарі щодо «позитивних аспектів й недоліків певної ситуації, ідеї тощо, творів, в яких автор, висловлюючи свою думку, пропонує власне вирішення запропонованої проблеми; переконує читача, пропонуючи аргументи «за» і «проти» певної проблеми» [23].

У даному дослідженні ми пропонуємо детально розглянути написання учнями старших класів останнього типу твору. На нашу думку, цей вид твору максимально сприяє взаємодії між автором та читачем, адже автор, переконуючи читача «за» чи «проти» певної проблеми, не лише аналізує позитивні та негативні аспекти

запропонованої ситуації, висловлює свою позицію щодо цієї проблеми, але й спонукає читача погодитись з його власними поглядами.

Таким чином, навчання писемного мовлення з використанням аргументації передбачає розвиток не лише навичок аналізу та коментування конкретної проблеми, але й уміння переконати читача у вірності свого погляду.

У даному розділі ми пропонуємо розглянути завдання для навчання написання аргументованого твору в рамках теми «Харчування», яка вводиться для вивчення у 10-му класі ліцеїв.

Представимо систему вправ, яка має комплексний характер, і спрямована на розвиток умінь писемного висловлювання учнів 10 класів.

1. Вправи для ознайомлення зі структурними компонентами твору

Метою даного навчального завдання є ознайомлення учнів з ключовими компонентами аргументованого твору: вступною, основною та заключною частиною, а також їх складовими (реченням-гачком, стрижневим реченням, аргументом і контраргументом) на прикладі зразкового тексту.

Exercise 1. Review and analyze the provided argumentative essay. Within this essay, the author presents a persuasive case of implementing school dietary guidelines to promote healthier eating habits among students. Take note of the author's use of to the linking devices. Prior to reading, collaborate with a partner to respond to the questions below:

- *Do you follow a healthy diet? Would you like to do it?*
- *Is healthy eating implemented in your school?*

The Healthy Eating Debate

(1) Healthy eating is a fundamental aspect of leading a balanced lifestyle. It plays a crucial role in maintaining good physical and mental

health. **However**, in recent times, there has been a growing discussion about the best approach to encourage healthy eating habits, especially among young people. The question arises: should schools have a say in regulating students' dietary choices? Implementing specific dietary guidelines in schools is the superior option for three significant reasons.

(2) **First**, establishing clear dietary guidelines within schools would simplify students' choices and promote healthier eating habits. It would eliminate the daily struggle of deciding what to eat, sparing students the time and stress often associated with making those decisions.

(3) **Second**, school dietary guidelines foster a sense of communal responsibility and individual well-being. They instill the idea that schools are places dedicated to promoting not only education but also overall health. **Moreover**, a shared dietary framework creates a sense of unity among students. When students partake in collective activities, such as dining in the cafeteria, a common dietary guideline reinforces their shared purpose and fosters a sense of belonging. **Furthermore**, studies have shown that implementing school dietary guidelines can lead to improved health outcomes, including a reduction in obesity rates and a decrease in diet-related health issues among students.

(4) **Finally**, a standardized approach to school nutrition ensures that all students, regardless of their socio-economic background, have equal access to nutritious meals. It levels the playing field, preventing students from feeling marginalized or excluded based on their dietary choices.

(5) Critics argue that enforcing dietary guidelines limits students' freedom of choice and expression. While this viewpoint holds merit, **it's important to remember** that schools primarily serve as institutions for learning and personal development. The question then arises: is prioritizing individual expression through food choices more important than promoting overall health and well-being? **It's crucial to acknowledge** that these

guidelines would apply exclusively during school hours, allowing students to exercise their culinary preferences outside the classroom.

*(6) **In conclusion**, the implementation of school dietary guidelines stands as a vital step towards fostering healthier eating habits among students. Research indicates that such measures lead to better health outcomes and improved academic performance. **Therefore**, it is imperative that public schools adopt and enforce dietary guidelines to promote the well-being of both students and society at large.*

Upon completion of the reading, collaborate with your partner to respond to the questions:

- 1. What subject does this essay address?*
- 2. What perspective does the author hold?*
- 3. If the author persuaded you, identify the arguments that contributed to this outcome.*
- 4. In instances where persuasion is necessary, do you typically succeed? What strategies do you employ to attain your goal?*

В контексті нашого дослідження визначаємо, що дана вправа допомагає у формуванні умінь аргументованого писемного висловлювання учнів старших класів наступним чином:

— аналіз тексту: учні повинні прочитати та вивчити аргументативне есе, аналізуючи аргументацію, структуру та способи ланцюгового пов'язування ідей, використані автором;

— порівняння поглядів: учні працюють у парах для обговорення своїх власних поглядів на тему здорового харчування, а також наявність дієтичних правил у їхній школі;

— рефлексія та обговорення: після прочитання учні повинні разом з партнером відповісти на питання про тему тексту, погляди автора та його аргументацію, що допомагає розвинути навички аналізу та критичного мислення;

— формулювання власних аргументів: запитання спонукають учнів висловлювати свої власні погляди та думки, намагаючись аргументувати їх.

Exercise 2. Answer the following questions, which are based on the text “The Healthy Eating Debate”. These questions will aid you in grasping the structure of the essay.

1. *The topic of this essay is the debate surrounding healthy eating habits. Does the initial statement grab your interest?*

2. *Write out from the initial paragraph where the author outlines what the reader can anticipate in the essay.*

3. *The reasons for implementing a healthy school food system are given in paragraphs 2, 3 and 4. These rationales are present in the main sentence of each paragraph. Copy them out.*

Para 2 _____

Para 3 _____

Para 4 _____

4. *What evidence does the author present in paragraph 4 to demonstrate that school meals contribute to the equality of students? Quote the relevant information. _____*

5. *Which paragraph introduces a counterargument (an argument opposing the writer's viewpoint)? What is the content of the counterargument? Copy it out. _____*

6. *How does the author demonstrate the inaccuracy of the counterargument? Copy it out. _____*

7. *Copy out from the finalized paragraph of “The Healthy Eating Debate” that repeats the idea from the introduction: “Implementing specific dietary guidelines in schools is the superior option for three significant reasons”. _____*

8. *Reiterate the final paragraph. What stance does the author take on this issue? _____*

Ця вправа спрямована на розуміння структури та організації тексту “*The Healthy Eating Debate*”. Вона допомагає учням аналізувати та розуміти основні елементи тексту, включаючи вступ, аргументацію, контраргументацію та висновки.

II. Вправи для розвитку вмінь написання вступу

Мета даного завдання полягає в тому, щоб ознайомити учнів з можливими способами створення речень-гачків, розвинути уміння їх написання та навчити виражати свої думки на рівні повного абзацу.

. *A. Pair the example with the appropriate way of crafting a hook:*

HINT. The introduction contains the hook, which consists of initial statements. Similar to a fisherman employing a hook to capture a fish, a writer utilizes a hook to engage the readers. A well-executed hook should captivate readers' interest, compelling them to continue reading the essay. Crafting an effective hook is a challenging task that demands careful consideration and repeated practice

- a) Utilizing a well-known quotation.*
- b) Commencing with a distinctive scenario.*
- c) Posing a query.*
- d) Starting with a captivating observation. Instances.*

1. Have you ever wondered what would happen if people were allowed to choose their own diets without any external influence?

2. It's the peak of harvest season, and the grocery stores are bursting with fresh produce. But do you think people are eagerly anticipating their next trip to the supermarket?

3. We are currently in the midst of the 21st century. A typical weekday. The clock strikes eight, and the kitchen is bustling with activity. It might seem odd, but no one is rushing off to work or school. Don't mistake this for laziness; it's simply the new normal. Nowadays, families no longer rely on traditional grocery shopping. Instead, they have the entire marketplace at their fingertips through virtual platforms.

4. *“To follow a diet plan or not; that is the dilemma”.*

Представлений вище тип вправ спрямований на розвиток навичок створення цікавих та захоплюючих вступів, що привертають увагу читача до подальшого читання тексту.

“The Healthy Eating: For or Against?”.

Така вправа допомагає у формуванні умінь аргументованого писемного висловлювання учнів старших класів, адже вона:

— стимулює творче мислення: учні повинні придумати цікаві та привабливі вступні речення для есе на тему *“The Healthy Eating: For or Against?”*, що вимагає творчого мислення та здатності вибрати ефективні способи захопити увагу читача;

— навчає цільовому спрямуванню: учні повинні врахувати тему та мету есе при написанні вступу, що допомагає розвивати уміння формулювання чітких тез та цільового спрямування в аргументації;

— розвиває уміння привертання уваги з перших речень.

Загалом, ця вправа допомагає розвивати комплекс умінь, необхідних для написання аргументованих та привабливих вступів до есе, що є важливим етапом в процесі аргументаційного письма.

III. Вправи для розвитку вмінь складання плану

Exercise 4. Write a detailed plan for the essay titled “The Discussion on Healthy Eating”.

Plan

I. Introduction

Para 1 – The author’s perspective

II. Main Body

Para 2 – Main idea statements

Para 3 – Main idea statements

Para 4 – Main idea statements

Para 5 – Presenting an opposing viewpoint and demonstrating its inaccuracy

Conclusion

Дана вправа сприяє розвитку умінь аргументованого писемного висловлювання учнів старших класів завдяки таким чинникам:

— структуруванню аргументів, адже розподілення ідей за заголовками допомагає зрозуміти, як кожна частина вписується в загальний контекст;

— розробці тез і контраргументів, що сприяє розвитку умінь аргументації та критичного мислення;

— закріпленню навичок написання вступу та висновку. Вправа включає написання загального та конкретного плану, що допомагає учням навчитися створювати вступи, які введуть читача у тему, та висновки, які підсумують основні думки есе;

— відпрацюванню навичок планування тексту, адже учні навчаються складати загальний та конкретний план есе, що є важливим етапом перед написанням самого тексту.

У цілому, дана вправа допомагає учням розвивати уміння аргументованого писемного висловлювання шляхом вивчення структури есе та відпрацювання навичок аргументації.

Таким чином, запропоновані нами вправи з навчання написання аргументованого твору на тему “*Food*” («Харчування») можуть бути використані для навчання написання цього типу творчого писемного мовлення на інших темах, які рекомендовані для вивчення у старших класах ліцеїв. Система вправ представлена трьома блоками вправ: вправами для ознайомлення зі структурними компонентами твору, для розвитку вмінь написання вступу та для розвитку вмінь складання

плану. До кожного блоку може входити від однієї до трьох вправ у залежності від вимог освітнього процесу в кожному окремому випадку.

2.2. Методичні рекомендації з навчання аргументованого писемного висловлення на уроках англійської мови в ліцеї

У рамках виокремлення загальнометодичних принципів розробки методики навчання аргументованого писемного висловлювання англійською мовою, ми виокремлюємо:

- послідовність навчання від простого до складного;
- цілеспрямовану активізацію осмислених умінь;
- включення в навчання теоретичних відомостей;
- породження висловлювань самостійного характеру;
- реалізацію зв'язків між окремими елементами повідомлення [38].

Ми пропонуємо зміст навчання писемного висловлювання розподіляти за модулями – логічно завершеними, автономними одиницями змісту навчальної дисципліни, що включають у себе інформаційний і діяльнісний компоненти, засвоєння яких має завершуватися відповідною формою контролю знань, умінь, навичок, сформованих унаслідок оволодіння учнями даним модулем [38].

У рамках кожного модуля мають виконуватися такі операції: засвоєння теоретичних знань, аналіз тексту-зразка, дворівневе практичне застосування (підготовчий і мовленнєвий етапи) та вихід в автономне писемне мовлення.

Теоретичний матеріал вводить базисні поняття аргументації: межі теми міркування, її семантичний аналіз, структура доказу (теза, аргумент, приклад), аргументативний план, аргументативний абзац, спосіб доказу, демонстрація тощо. Первинне знайомство з явищем,

виокремлення його властивостей та особливостей згодом сприяє успішному застосуванню отриманих знань у процесі виконання вправ.

Під час знайомства з конкретним аргументативним явищем важливо усно проаналізувати зразок висловлювання доказового характеру, щоб виокремити композиційну форму тексту, його зміст і мовні засоби. Унаслідок трудомісткості та складності цього процесу пропонується чотири етапи роботи зі зразком:

смислення;

епродукція (сприйняття та відтворення);

ормування вмінь переносити засвоєне в нові умови;

астосування набутої інформації в нових умовах із широким перенесенням дій за межі того класу явищ, на якому було сформовано діяльність [34].

Практична частина кожного модуля має бути поділена на два етапи: підготовчий і мовленнєвий. Різноманітні завдання підготовчого етапу мають переважно репродуктивний характер і спрямовані на формування мовленнєвої навички: конструювання фрагментів тексту із заданих елементів з урахуванням зазначених умов, редагування висловлювань, створення невеликих власних повідомлень за отриманими рекомендаціями тощо. Наприклад:

Письмові завдання мають чергуватися з попереднім усним обговоренням їхньої теми, що зумовлено застосуванням принципу взаємозв'язку між усним і писемним мовленням [20; 21]. Поєднання двох форм роботи збільшує кількість часу для проникнення в тему, сприяє усвідомленню мети і суті вправи, мовних можливостей того, хто пише, змісту міркування, а також його обсягу. Наприклад:

Мовленнєвий етап відрізняється від підготовчого своєю продуктивністю, а саме формуванням мовленнєвих умінь за допомогою

виконання творчих завдань. Стимулами для породження мовлення слугують комунікативні установки, наприклад:

тощо.

Окремий модуль завершується написанням фрагмента міркування за орієнтирами на зазначену проблему, що вимагає автономних дій: вибудовування задуму, встановлення послідовності думок, максимальне комбінування відомих мовних одиниць. Наприклад:

“...”. *Select arguments and illustrate them with examples.*

Надалі за допомогою керованої мовленнєвої діяльності здійснюється не тільки проміжний контроль рівня засвоєних знань і сформованості певних навичок, а й продукування як усного, так і писемного висловлювання.

У межах визначення номенклатури вмінь для створення аргументованого писемного висловлювання, яку становлять загальнонавчальні вміння, ми виокремлюємо такі вміння, які необхідні для здійснення писемного мовлення загалом:

— навчально-організаційні: порівняння отриманих результатів із навчальним завданням, володіння різними формами самоконтролю;

— навчально-логічні: підбір і групування матеріалів за певною темою, складання планів різних видів, створення текстів різних типів, укладання тез, підготовка рецензії, володіння цитуванням і різними видами коментарів;

— навчально-інформаційні: встановлення причинно-наслідкових зв'язків, оперування поняттями, судженнями, класифікація інформації, володіння компонентами доказу, формулювання проблеми та визначення способів її розв'язання;

— навчально-комунікативні: оцінювання різних точок зору, володіння прийомами риторики, ведення дискусії;

— комунікативно-мовленнєві, що використовуються безпосередньо в процесі створення письмового тексту (підпорядкування висловлювання основної думки, збирання й систематизування матеріалу, удосконалювання власного висловлювання, лінгвістично-правильне висловлювання своєї думки, будовання висловлювання в певній композиційній формі;

— аргументативні вміння, що формуються для продукування тексту типу міркування (аналіз теми міркування, структурування аргументованого висловлювання, здійснення пошуку ідей, будовання аргументативного плану, обирання стратегії доказу та способу міркування, складання аргументативного абзацу, формулювання вступу і висновків, лексично, граматично та стилістично правильне оформлювання письмового міркування [38].

Створюючи модулі послідовного формування вмінь письмового міркування та комплекс вправ для навчання аргументованого писемного висловлювання на матеріалі англійської мови, ми виокремили: озкриття теми твору.

Модуль включає в себе дії, спрямовані на розуміння сутності теми: здійснюються операції з пошуку основної інформації та фіксування у вигляді ключових слів, що не дасть змоги відхилитися від намічених меж міркування. З метою зняття складнощів у коментуванні теми викладач рекомендує здійснити семантичний аналіз цитати автора і побудувати проблематику.

Можливі завдання:

Read the statements carefully, underline the key words, answer the questions and outline the boundaries of the reasoning.

Identify the type of topic statement.

структурування аргументативного тексту.

Модуль передбачає знайомство з основними елементами структури аргументативного тексту: тезою, доводами, прикладом. Викладач пропонує дослідити присутні в тексті-зразку окреслені елементи аргументації, навести додаткові докази, щоб підвести до розуміння важливості великої кількості переконливих і розгорнутих аргументів для підтвердження головної думки. Крім того, повідомляються різноманітні способи пошуку ідей для доказу (фіксація інформації на окремих аркушах, заповнення таблиці, складання списку доказів).

Можливі завдання:

Study the proposed phrases and separate arguments from examples/identify arguments “for” and “against”/link each argument with an example supporting it/formulate a thesis on the proposed topic/find arguments and examples to support your point of view.

Find on your own 5 arguments “for” and “against” for each of the indicated topics.

обудова аргументативного плану.

У цьому модулі викладач знайомить учнів із типами аргументативних планів (тематичний, бінарний, аналітичний, діалектичний), раціональний вибір якого зумовлений доцільністю використання в конкретній ситуації, і правилами їх створення.

Значна часова і змістовна підготовка для самостійного створення плану повідомлення вимагає попереднього усного обговорення в групі, збору матеріалу за темою і подальшої його систематизації. Як письмове завдання дають можливість, вивчивши тезу і запропонований для неї план, сформулювати антитезу і ранжувати знайдені докази.

Можливі завдання:

Complete the outline with arguments and examples.

Arrange the arguments in a particular order and create a plan for the topics given.

кладання аргументативного абзацу.

Основне завдання модуля – навчити використовувати різні способи міркування (індуктивний, дедуктивний, за аналогією, опозиційний), і оформляти фрагмент твору сполучними засобами, характерними для кожної демонстрації.

Можливі завдання:

Divide the whole text into paragraphs, identify the main idea and the beginning of each paragraph.

Rewrite the paragraph, putting the sentences in the correct order: statement, explanation and illustration.

Identify the method of reasoning in each of the proposed texts and trace the stages of its construction.

Construct reasoning inductively and deductively for the same sentence;

Identify the type of reasoning and explain its truth or falsity.

Choose one of the given linking words and insert them in the appropriate place in the text.

Reconstruct the text, focusing on connectors and punctuation of phrases.

ормулювання вступу та висновку.

Модуль включає знайомство з правилами оформлення вступу та висновку письмового доказу.

Можливі завдання:

Arrange the given introduction or conclusion in descending order of correctness of construction.

Read the introduction and determine what the main body paragraphs might be;

Find flaws and rewrite the introduction or conclusion of a completed essay.

інгвістичне оформлення міркування.

Викладач знайомить учнів зі способами залучення лексико-семантичних (оціночна лексика, стилістичні прийоми, лексичне та

семантичне поле слова) і морфолого-синтаксичних засобів (особові займенники 1-ої та 2-ої особи, дієслівні форми, цитати), що надають творчій роботі завершеного й такого, що відповідає необхідним вимогам, зовнішнього вигляду.

Можливі завдання:

Mark words with ameliorative or pejorative meaning in the text and determine the purpose of their use.

Revise fragments of your essay to introduce tropes and evaluative vocabulary.

Find the specified stylistic devices (hyperbole, comparison, irony, antiphrasis) in the text and indicate their purpose.

Find the author's feelings and emotions in the text and indicate their lexical field. Rework someone else's opinion expressed in an impersonal way in order to introduce personal pronouns and vice versa.

Identify a series of rhetorical questions and indicate the effect they produce.

Identify the role of quotation (quotation-evidence, quotation-authority).

Rewrite a text using a sentence presented as a quotation.

Give a subtitle to each part of the text, then title the whole text.

омбінування сформованих умінь.

Модуль передбачає повторення вивченого теоретичного та практичного матеріалу в процесі виконання комбінованих завдань, що приводить у дію раніше сформовані вміння.

Комплекс складних поетапних дій, а саме підготовка матеріалу, його систематизація, обмірковування композиції та плану твору, підбір аргументів і прикладів, установлення логічних зв'язків, вибір оцінної лексики, побудова речень і зв'язки між ними, перевірка орфографії тощо, посилює самоконтроль під час редагування написаної роботи.

Можливі завдання:

Analyse the topic and the proposed ideas, separate the irrelevant thoughts from the topic, then the arguments from the examples, relate the argument to its corresponding example, and finally develop a plan based on your findings.

Formulate a thesis statement, construct an outline, and write an introduction and conclusion.

Write a paragraph independently for the antithesis.

Construct an argument for the topics listed.

Таким чином, ми проаналізували принципи та модулі для його послідовного формування на уроках англійської мови старших класів в ліцеї. Кожен модуль включає в себе наступні кроки й операції: засвоєння теоретичних знань, аналіз зразків текстів, практичне застосування на двох рівнях (підготовчий і мовленнєвий етапи) та розвиток умінь самостійного письмового мовлення. Теоретичний матеріал розглядає базові поняття аргументації, такі як межі теми міркування, семантичний аналіз, структура доказу (теза, аргумент, приклад), аргументативний план, аргументативний абзац, спосіб доказу, демонстрація та інше. Ці знання важливі для подальшого виконання практичних завдань і розвитку навичок в процесі навчання. Практична частина кожного модуля має бути поділена на два етапи: підготовчий і мовленнєвий. Різноманітні завдання підготовчого етапу спрямовані на формування мовленнєвої навички через конструювання фрагментів тексту із заданих елементів, редагування висловлювань та створення власних повідомлень. Мовленнєвий етап відрізняється від підготовчого своєю продуктивністю, а саме формуванням мовленнєвих умінь за допомогою виконання творчих завдань.

Ми виокремили наступні модулі: розкриття теми твору (розуміння суті теми та її ключових моментів, семантичний аналіз цитати автора для побудови проблематики); структурування аргументативного тексту (основні елементи аргументації: теза, докази, приклади, важливість

багатьох переконливих аргументів для підтвердження головної думки); побудова аргументативного плану (типи аргументативних планів і їх створення, важливість попередньої підготовки для самостійного створення плану); складання аргументативного абзацу (використання різних способів міркування та сполучних засобів для оформлення фрагментів твору); формулювання вступу та висновку (знайомство з правилами оформлення вступу та висновку письмового доказу); лінгвістичне оформлення міркування (використання різних мовних засобів для надання творчому тексту завершеності та відповідності вимогам); комбінування сформованих умінь (використання набутих навичок у комбінованих завданнях для створення аргументативного тексту).

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження надало змогу дійти низки висновків.

Письмо – один із чотирьох видів мовленнєвої діяльності, що формує комунікативну систему людини і забезпечує її різноманітне соціокультурне буття. Письмо складається з наступних етапів: визначається мета, окреслюється що і кому буде написано; планується зміст і форма мовлення; здійснюється контроль. Письмо як продуктивний вид мовленнєвої діяльності ставить за мету висловлювати думки в писемній формі. Воно забезпечує графічну фіксацію мовлення, точніше – тексту мовлення. Процес такої фіксації називається написанням, а його результатами є писемний текст.

Слідом за сучасними науковцями іншомовну комунікативну компетентність ми розглядаємо як поєднання мовної, мовленнєвої, навчальної й стратегічної компетентностей, а також культурних й соціальних компетентностей в контексті мови.

Психологічний аспект навчання писемного мовлення з'єднує вміння та навички кодування інформації. Аналіз звукового складу слова, виокремлення звуків та їх трансформація у графічні символи є складовими операціями процесу письма.

Основна мета навчання іноземного продуктивного писемного мовлення полягає в розвитку трьох ключових компетенцій: 1) лінгвістичної (включає в себе знання мови та правила її використання в іншомовній комунікації); 2) комунікативної (в іншомовному письмовому спілкуванні передбачає здатність розуміти і створювати іншомовні письмові висловлювання відповідно до ситуації спілкування) і 3) лінгвокраїнознавчої (включає знання особливостей соціокультурного контексту країни, мова якої вивчається, і вміння взаємодіяти письмово в цьому контексті).

У практичній частині даного дослідження запропонована авторська система вправ з формування умінь аргументованого писемного висловлення учнів ліцеїв. Спираючись на тему «Харчування» з «Навчальної програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов для 10-11 класів», увага була сфокусована на вміннях учнів старших класів складати нарис (есе) з метою аргументації або спростування певного твердження (аргументований твір).

Система вправ містить три взаємопов'язані блоки вправ: вправи для ознайомлення зі структурними компонентами твору, для розвитку вмінь написання вступу та для розвитку вмінь складання плану.

Вправи для ознайомлення зі структурними компонентами твору дозволяють навчити учнів виокремлювати ключові компоненти аргументованого твору: вступну, основну та заключну частини, а також їх складові на прикладі зразкового тексту.

Вправи для розвитку вмінь написання вступу ознайомлюють учнів з можливими способами створення речень-гачків, розвивають уміння їх написання та навчають виражати свої думки на рівні повного абзацу. Такі вправи стимулюють творче мислення, розвивають навички привертання уваги з перших речень, навчають цільовому спрямуванню.

Вправи для розвитку вмінь складання плану допомагають структурувати аргументи адже розподілення ідей за заголовками сприяє розумінню, як кожна частина вписується в загальний контекст; стимулюють розробці тез і контраргументів, закріплюють навички написання вступу та висновку.

У роботі систематизовано загальнометодичні принципи розробки методики навчання аргументованого письмового висловлювання англійською мовою: послідовність навчання від простого до складного; цілеспрямовану активізацію осмислених умінь; включення в навчання

теоретичних відомостей; породження висловлювань самостійного характеру; реалізацію зв'язків між окремими елементами повідомлення.

У дослідженні пропонуємо зміст навчання письмового висловлювання розподіляти за модулями – логічно завершеними, автономними одиницями змісту навчальної дисципліни, що включають у себе інформаційний і діяльнісний аспекти, засвоєння яких має завершуватися відповідною формою контролю знань, умінь, навичок, сформованих унаслідок оволодіння учнями даним модулем: розкриття теми твору; структурування аргументативного тексту; побудова аргументативного плану; складання аргументативного абзацу; формулювання вступу та висновку; лінгвістичне оформлення міркування; комбінування сформованих умінь.

Ми розглядаємо можливості для подальших досліджень у зазначеному напрямку у розширеній розробці методичних рекомендацій для навчання аргументованого писемного висловлювання ліцеїстів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- кїлдиз К. Р. Формування англійськомовної комунікативної компетенції в письмі учнів 5-6 класів. Херсон, 2021. 37 с.
- нтоненко І. І. Формування навичок писемного мовлення у студентів ВНЗ. *Матеріали IV Міжнародної наукової конференції «Іншомовна освіта у вищій технічній школі: методи, підходи, технології»*. Київ: ЦУЛ, 2014. С. –8.
- рванітопуло Е. Г. Проектна методика навчання англійської мови на старшому ступені ліцею : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 Київ, 2006. 289 с.
- агай Б. М. Технологія розвитку критичного мислення. Броди, 2017. 16 с.
- адер В. І. Взаємозв'язок у розвитку усного і писемного мовлення молодших школярів : автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ, 2004. 36 с.
- ігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012. № 2. С. 19–30.
- ашуленко О. В. Мовленнєва складова у структурі читацької компетентності молодшого школяра. *Початкова школа*. 2011. № 12. 22 с.
- ишневський О. І. Методика навчання іноземних мов: Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2011. 206 с.
- олубнича Л. О., Мороз Т. Ю. Лінгво-психологічні та комунікативні особливості писемного мовлення як виду мовленнєвої діяльності. Харків. URL: http://www.rusnauka.com/Pedagogica/5_83235.doc.htm (дата звернення: 15.09.2023).
- рапалюк Г. С., Пиндик Н. І. Розвиток та формування мовленнєвої компетенції в письмі. *Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація: Тези доповідей XVII наукової конференціїз міжнародною участю*. Харків, 2018. № 22. С. 46–48.
- убко І. В. Метод проектів у навчанні учнів основної школи письма

німецькою мовою після англійської : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02.
Київ, 2012. 284 с.

агальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладення,
оцінювання / за ред. С.Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273с.

агорулько І. В. Роль письма у процесі навчання іноземної мови. *Вісник
Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. №
33. С. 73-76.

аярна І. С. Зміст навчання англійського аргументованого писемного
мовлення майбутніх правників. *Неперервна професійна освіта: теорія і
практика*. 2017. Вип. 1 (2). С. 81–87.

уброва О. А., Іванова А. С. Сторітеллінг як засіб розвитку спонтанного
усного мовлення іноземною мовою. *Science, actual trends and perspectives*
–126 с.

ноземні мови: 1-11 класи: методичні рекомендації щодо організації
навчально-виховного процесу в 2016/2017 н. р. з коментарем провідних
фахівців. Київ : Ранок, 2016. 96 с.

овтун (Бугайчук) О. Письмо як засіб і об'єкт навчання англійської мови.
Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету.
Ізмаїл, 2002. Вип. 13. С. 16–18.

азаренко Т. В. Місце і роль писемної мови у системі навчання іноземної
мови. *Science, Research, Development: Pedagogy*. 2019. Вип. 15. С. 54–59.

итвин С. В. Навчання писемного спілкування учнів старшої
загальноосвітньої школи. *Бібліотечка журналу «Іноземні мови»*. 2001.
Вип.3. 47 с.

итвин С. В. Система вправ для навчання писемного спілкування учнів
старших класів середньої загальноосвітньої школи. *Іноземні мови*. 2001.
№ 1. С.4–9.

яшкевич А. І. Формування мовленнєвої діяльності у молодших школярів.
Таврійський вісник освіти. 2009. № 2 (26). С. 18–24.

аксименко Л. О. Специфіка психологічних механізмів мовленнєвої

діяльності перекладача у письмовому двосторонньому перекладі. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету: Педагогіка та Психологія*. 2015. № 24. С. 25–37.

алик Л. Л. Система вправ для навчання старшокласників аргументованого писемного висловлювання. URL: (дата звернення: 30.09.2023).

етодика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / за ред. С.Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2002. 238 с.

етодика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

етодика навчання іноземних мов у загальних навчальних закладах : підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова та ін. Київ: Академія, 2010. 328 с.

етодика навчання іноземної мови : Навчально-методичний посібник (до курсу «Методика навчання іноземної мови») / О. В. Казанжи. Миколаїв, 2019. 227 с.

исечко О. Є. Методика навчання англійської мови у середній школі. Житомир, 2002. 456 с.

орська Л. І. Теорія та практика методики навчання англійської мови. Тернопіль: Астон, 2003. 248 с.

собистісно зорієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. / за ред. І. Д. Бега. Київ, 1998. 204 с.

рограми середньої загальноосвітньої школи: 1–4 класи / гол. ред. А. Г. Лук'янець. Київ : Початкова школа. 2007. 432 с.

иридюк В. П. Навчання писемного мовлення студентів-філологів за допомогою інтерактивних вправ в Інтернеті (на матеріалі німецької мови). *Іноземні мови*. 2009. № 1. С. 43-47.

арнопольский О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої

діяльності у вищому навчальному закладі освіти. Київ: Фірма «ІНКОС», 2006. 248 с.

ригуб І. П., Власенко Л. В. Навчання письма на уроках іноземної мови. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2012. № 4 (22). С. 335-341.

едорук М. М. Метод проєктів як засіб розвитку вмінь аргументованого писемного висловлювання учнів старших класів. *Магістерські студії. Альманах*. Вип. 23. 2023. Херсон. ХДУ, 2023. С. 94-96.

еботніков О. В. Шляхи формування англomовного лексичного матеріалу до рівня вільного володіння англійською мовою у старшій школі. Херсон, 2020. 60 с.

. 35(1), P. 25 – 37.

. 1990. P. 348–359.

edge T. RBT: Writing (Resource Books for Teachers). Oxford University Press, 2005. 165 p.

.2015. T. 208. P. 143-156.

, 2020. 342 p.

urcell-Gates, V., Duke, N. K., Martineau, J. A. Learning to read and write genre-specific text: Roles of authentic experience and explicit teaching. *Reading Research Quarterly*, 2007. 42(1), P. 8 – 45.

impson J. E. Derby writing in classes. *Forum*. 2000. № 4. P.33– 34.